

BUDSJETTKONFERANSE

Velkommen til folkevalgte, tillitsvalgte og virksomhetsledere 5.10.22



Larvik
kommune

Program

- 15.00** Velkommen og planen var... v/Gro
- 15.15** Hva har skjedd.... v/Paul
- 15.30** Refleksjon i grupper
Spørsmål: Har vi felles forståelse?
Hvilke dilemma står vi i?
- 16.00** Investeringsbudsjettet v/Atle
- 16.15** Driftsbudsjettet v/Paul
- 16.30** Refleksjon i grupper
Spørsmål: Hva gjør vi nå?
- 16.50** Oppsummering v/Paul og Gro
- 17.00** Takk for i dag



Strategier for organisasjonsutvikling

Best på å være best - med de ressursene vi har



Med de pengene vi har

Realitetsorientering og felles virkelighetsforståelse

Med de ressursene vi har i lokalsamfunnet

Samskaping og vår samhandlingsevne

Med de innbyggerne vi har

Medborgerskap og myndiggjøring

Med de naboene vi har

Regionalt perspektiv og felles prioriteringer

Med de ansatte vi har

De beste må ønske å jobbe i Larvik kommune

**Vi vil
hverandre
vel og gjør
hverandre
gode**



Utfordringer (Perspektivmeldingen)

- Det går mot trangere økonomiske tider, med lite rom for nye offentlige utgifter
- På lang sikt er utfordringene ennå større
- Det finnes løsninger, med de vil være upopulære
- Klimapolitikken går i riktig retning, men for sakte
- Verdens utfordringer er Norges utfordringer
- Utviklingen i covid-19 styrer fortsatt mye av økonomien
- Globalt: krig i Ukraina, transportkrise, varemangel og økning i priser/rente



- 
- **DEMOGRAFISK UTVIKLING**
 - **UTENFORSKAP**
 - **KLIMAKRISE**
 - **FINANSIELL SITUASJON**
 - **KRIG - USIKKERHET - ENDRINGSTEMPO - RISIKO**
 - **POLARISERING AV SAMFUNN OG DEBATT**

 - **KREVENDE BUDSJETTPROSESS**
 - **HELHET**
 - **TVUNGET TIL Å FORESLÅ "DUMME" TING**

HOVEDBUDSKAP

Vi har mindre penger å skape velferd for, FORDI:

- Mye gjeld (97,9 % mot anbefalt 75 %)
- Lavere inntekter (Larvik er en lavinntektskommune kompensert til 90% av landsgjennomsnittet i skatt og rammetilskudd)
- Dyr struktur (9 sykehjem, 5 av 8 barnehager har 1-2 avdelinger. 6 av 14 barneskoler har 1 parallell)

1 - Vi driver effektivt

Ca 230 mill rimeligere enn sammenlignbare kommuner.

2 - Vi må dreie ressursbruken

Antallet innbyggere med behov for institusjon og hjemmetjenester vil dobles neste 20 år. Fallende barnetall på 22 året.

3 - Økende behov for velferd;

Investeringer og økt bemanning

4 - Fremtidens behov må finansieres



**Manglende
ressurser til
nødvendig
utviklings-
arbeid**

Larvik	+9	# 12
Horten	+11	# 22
Sandnessjøen	-41	# 33
Åmli	-19	# 42
Åmli	+2	# 98
Åmli	-100	# 100
Åmli	+41	# 101
Åmli	-28	# 120
Færde	+14	# 128
Porsgrunn	+25	# 142
Nome	+58	# 153
Kviteseid	-50	# 154
Notodden	+59	# 156
Midt-Telemark	# 212	-35
Bamble	# 228	+29
Kragerø	# 236	+46
Seljord	# 242	+59
Nissedal	# 320	-6

Vi driver effektivt!

Kostnadsnivå

Kommunebarometeret 2022

- Mest effektiv i fylket
- Nummer tolv i landet, uavhengig av kommunegruppe
- “Best” i kommunegruppe 11: (45 000 til 79 999 innbyggere)
 - Samlet
 - Pleie og omsorg
 - Administrasjon og styring





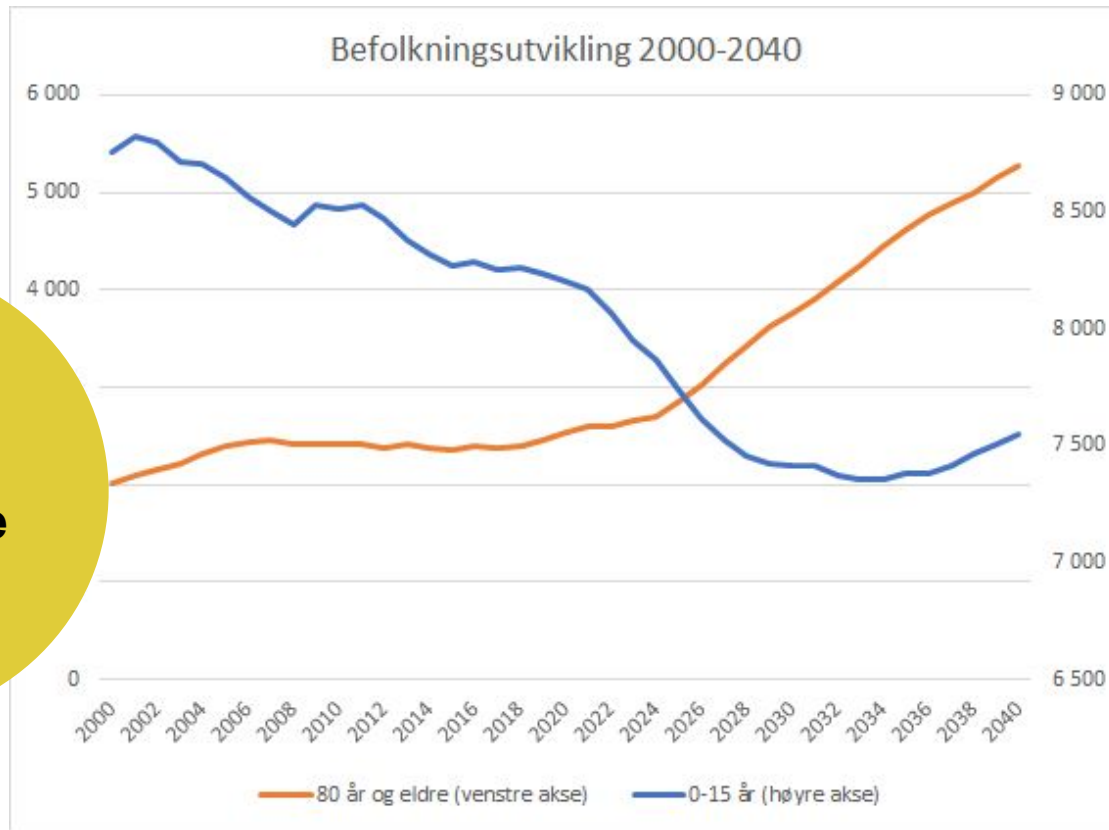
Vi leverer mye Vi leverer kvalitet

Samlet vurdering
Kommunebarometeret 2022

- Etter Horten, best i fylket, før Sandefjord
- Nummer 18 i landet, uavhengig av kommunegruppe
- “Best” i kommunegruppe 11: (Ålesund, Bodø, Moss, Sarpsborg, Nordre Follo, Tønsberg, Sandefjord, Skien, Arendal og Larvik)



Kunsten å unngå den kommunale kollaps...



Vi må dreie ressursbruken



Fra 2020 - 2021: Skjevhetene mellom tjenesteområdene har økt

KOSTRA - Netto driftsutgifter pr innbygger i angitt målgruppe (Tall pr 04.05.2022)						
Tjenesteområde	NDU 2021 pr innbygger			Mer-Mindreutgifter i Larvik kommune	Mer-Mindreutgifter i Larvik kommune	Målgruppe
	Larvik	G11	Merutg/Mindreutgift	2021	2020	
Barnehage	174 255	180 441	-kr 6 186	-14 900 000	-30 100 000	1-5 år
Grunnskole	119 143	118 226	kr 917	4 900 000	-6 400 000	6-15 år
Pleie og omsorg	107 896	134 491	-kr 26 595	-244 700 000	-238 500 000	67 år+
Sosiale tjenester	5 287	5 431	-kr 144	-4 000 000	1 200 000	20-66 år
Barnevern	12 135	10 222	kr 1 913	17 700 000	17 500 000	0-17 år
Kommunehelse	5 010	3 851	kr 1 159	55 100 000	39 200 000	
Adm, styring og fellesutgifter	3 512	4 917	-kr 1 405	-66 700 000	-64 800 000	
Kultur og idrett	2 376	2 375	kr 1	50 000	15 000	
Plan, kulturminner, natur og næmiljø	905	753	kr 152	7 200 000		
Andre områder - Summert	3 237	2 975	kr 262	12 400 000		
Totalsum	433 756	463 682	-29 926	-232 950 000	-250 000 000	

Dreie budsjettene i tråd med innbyggernes behov

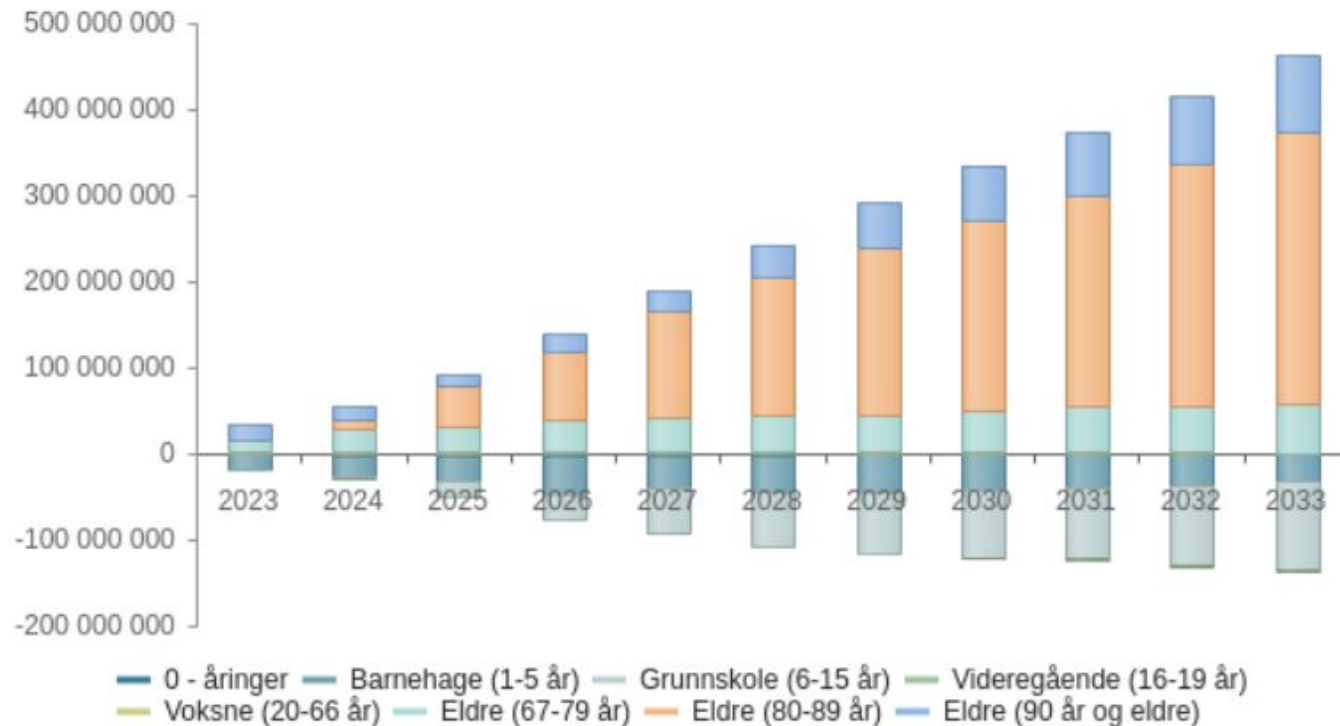
ØKENDE BEHOV FOR VELFERD

Netto driftsutgifter, pleie og omsorg, pr innbygger 2021		
	Over 67 år	Over 80 år
Larvik	107 896	405 150
Tønsberg	137 475	485 302
Sandefjord	126 698	453 703
Porsgrunn	134 204	509 820
Skien	130 532	487 043
Arendal	121 729	465 044
Kostragruppe 11	134 405	483 255

Tall hentet fra Ståstedanalysen 2021 - S.109-110



DEMOGRAFIKOSTNADER - DRIFT



+ 100 mill i lån
= 8 mill mindre til drift



HOVEDBUDSKAP

Vi har mindre penger å skape velferd for, FORDI:

- Mye gjeld (97,9 % mot anbefalt 75 %)
- Lavere inntekter (Larvik er en lavinntektskommune kompensert til 90% av landsgjennomsnittet i skatt og rammetilskudd)
- Dyr struktur (9 sykehjem, 5 av 8 barnehager har 1-2 avdelinger. 6 av 14 barneskoler har 1 parallell)

1 - Vi driver effektivt

Ca 230 mill rimeligere enn sammenlignbare kommuner.

2 - Vi må dreie ressursbruken

Antallet innbyggere med behov for institusjon og hjemmetjenester vil dobles neste 20 år. Fallende barnetall på 22 året.

3 - Økende behov for velferd;


Investeringer og økt bemanning

4 - Fremtidens behov må finansieres



Vår plan

- Reduksjon i kvalitet og omfang i tjenestene
- Redusere gjeld - styrke inntektene
- Omstilling og effektivisering
- Innovasjon og kontinuerlig forbedring
- Forebygging og tidlig innsats
- Digitalisering
- Arealeffektivisering - God struktur
- Samskaping og frivillighet
- Attraktiv arbeidsgiver - Unge i arbeid
- Styrke hjemmetjenesten, bygge sykehjemsplasser, Helsekvartalet og ny legevakt
- Samferdsel, by- og lokalsamfunnsutvikling



“Planen er svekket og usikkerheten øker.

Vi leverer likevel solid.”

Hva har skjedd.....



Vedtatt strategidokument 2022 - 2025:



Larvik
kommune

- Vedtatt strategidokument innebærer bruk av disposisjonsfond med til sammen 18 mill kr i perioden 22-25.
- Reversering av kutt og forslag om eiendomsskatt. Delfinansiering med engangsinntekter.
- Finansielt svakt budsjett og økonomiplan.

Vedtatt strategidokument 2022 - 2025:



Larvik
kommune

- Vedtatte utredningsforslag:
 - Inntektsmuligheter.
 - Forvaltning av kommunens eiendommer (utviklingsselskap).
 - Forvaltning av kommunens eiendommer (OPS).
 - + diverse andre vedtak mot fag

Kommunedirektøren la en plan:



Larvik
kommune

1. Følge kommunestyrets vedtak for 2023.
2. Unngå å fremme fjorårets kutt-forslag på nytt.
3. Ikke forslag om eiendomsskatt nå.
4. Avventer utredninger og politisk prosess.
5. Jobbe alt inn i 2024-2027, høsten 2023.
6. Forbehold - dette må være mulig!



Larvik
kommune

Hva ødela planen?

- Pandemi
 - Ikke ferdig som forutsatt
 - Kompensasjon i 2022 er usikker
 - 40-50 mill kr



Larvik
kommune

Hva ødela planen?

- Krig og planlegging for flyktninger
 - Vi planla for mange flyktninger
 - Betydelige kostnader
 - Kompensasjonskrav utarbeides nå



Hva ødela planen?

- Inflasjon
 - Renteheving
- Inflasjonen bekjempes verden over med renteheving.
 - Det ligger inne forutsetninger om renteøkning i vedtatt strategidokument.
 - Pr i dag anslagsvis 40 mill kr for lite.
 - Hvilken prisstigning er lagt til grunn i statsbudsjettet?



Hva ødela planen?

- Strømkrise
 - Forbruk i 2021: 45 mill kr.
 - Tilsvarende forbruk i 2023 vil koste 109 mill kr.
 - Strømforbruket må ned, jf kommende sak.
 - Hva kommer i statsbudsjettet?



Hva ødela planen?

- Mangel på arbeidskraft og legekrise
 - Eksempel: legekrise løst i 2022.
 - Hva er løsningen på sikt fra statens side?
 - For øvrig; Store bemanningsmessige utfordringer, særlig innenfor Helse og mestring.



Hva ødela planen?

- Fortsatt merforbruk
 - Den samlede situasjonen gjør det vanskelig å få kontroll med merforbruket, jf 1. og 2. rapportering.
 - Hva er konsekvensene for 2023-2026 når budsjettet skal være realistisk?



Hva ødela planen?

- Massiv global usikkerhet
 - Stort tap i POF
- Den globale usikkerheten gjelder ikke bare økonomi.
 - Hva betyr usikkerhet knyttet til eskalering av krig og forsyningskrise for kommunens beredskapsarbeid?
 - Tap i POF på ca 100 mill kr pr i dag.

Kostnadsutvikling 2023 - 2026:



Larvik
kommune

- ★ Press på egen lønnsutvikling - både lønnsoppgjør og ift rekruttering - pensjon følger etter.
- ★ Økende prisstigning på øvrige innsatsfaktorer - kritisk økning for f.eks. byggeprosjekter.
- ★ Økning i tjenestebehovet for øvrig, presser de samlede kostnadene.

Inntektsnivå 2023 - 2026:



Larvik
kommune

- Usikkert om staten vil dekke reell lønns- og prisstigning fullt ut.
- Kommunenes andel av totaløkonomien skal bremses.
- Mer usikkerhet rundt skatteinntektene fremover - ingen flere 2021-år..... eller?

Konklusjon:



Larvik
kommune

- Det finnes ikke enkle løsninger og det er ingen åpenbare “utredningssvar”.
- Det må tas vanskelige avgjørelser, både politisk og administrativt.
- Det må tas avgjørelser som er svært upopulære.
- Vi har ansvaret for helheten - mange vil engasjere seg sterkt i små deler.
- **Viktigheten av felles virkelighetsforståelse er økende.**

REFLEKSJON I GRUPPER

Har vi felles forståelse?

Hvilke dilemma står vi i?



INVESTERINGSBUDSJETTET

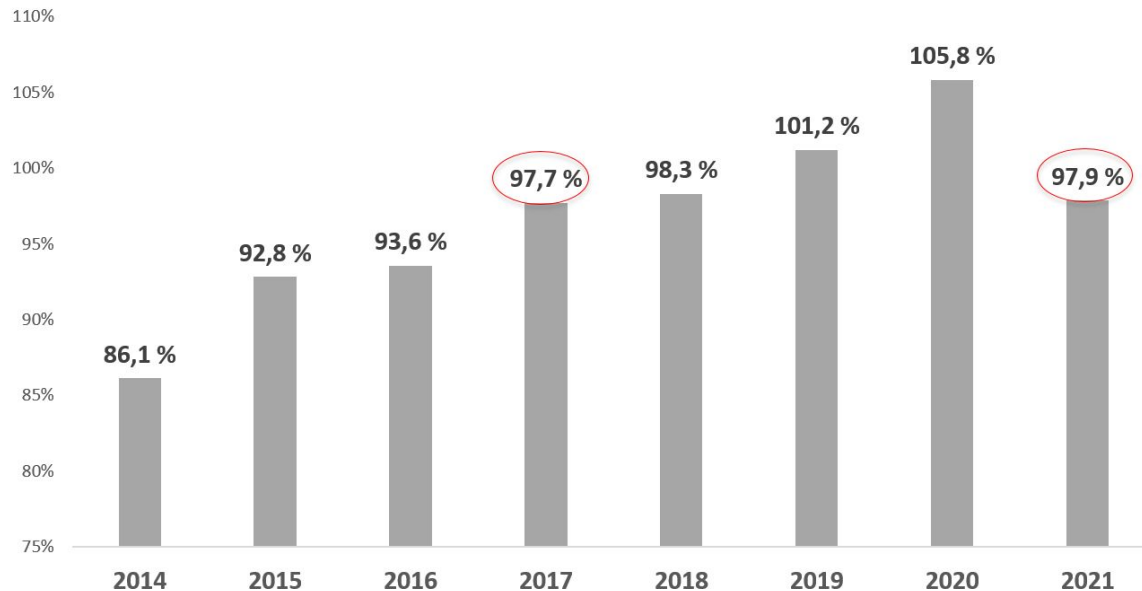
v/Atle



Gjeldsgrad kommunekonsern (KOSTRA) - fortsatt høy, men bedre!



Larvik
kommune



Høy lånegjeld spiser av driftsbudsjettet via renter og avdrag



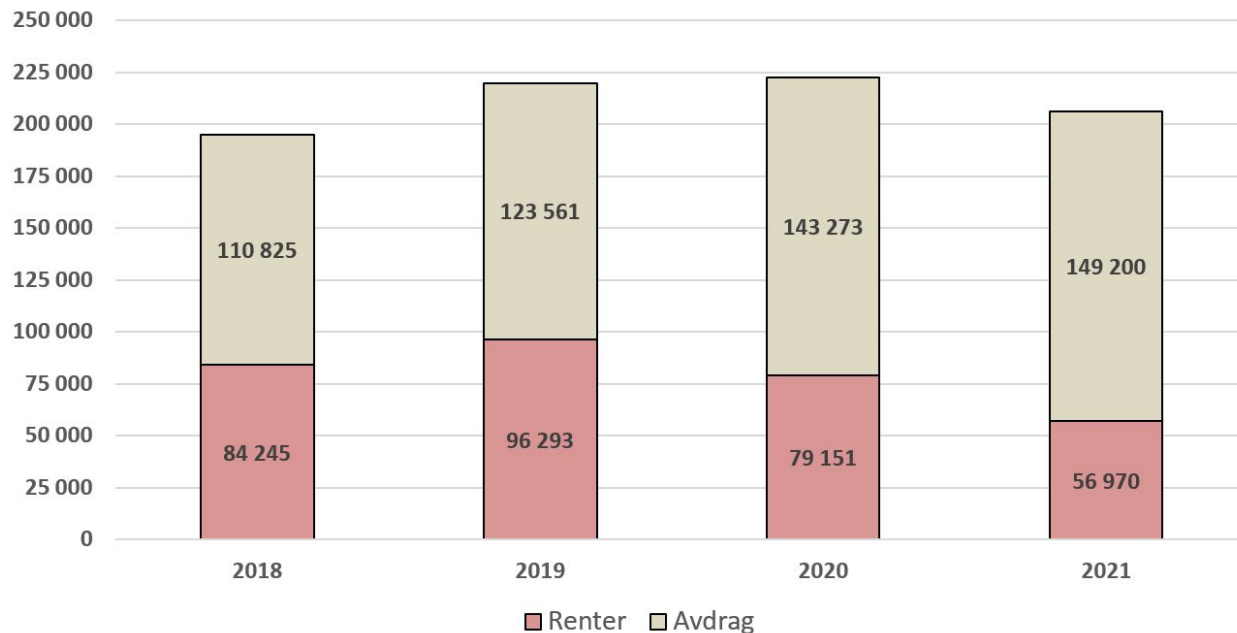
Larvik
kommune

- Høy lånegjeld = høye finanskostnader = mindre penger til ordinær drift
 - Renter: 4,0 %
 - +Avdrag: 1/26,4 år = 3,8 %
 - =Renter + avdrag = ca 7,8 %
 - = ca 8 mill kr pr 100 mill kr i lånefinansierte investeringer

Rente- og avdragsutgifter Larvik kommune (tusen kr)



Larvik
kommune



Handlingsregelen for lånegjeld



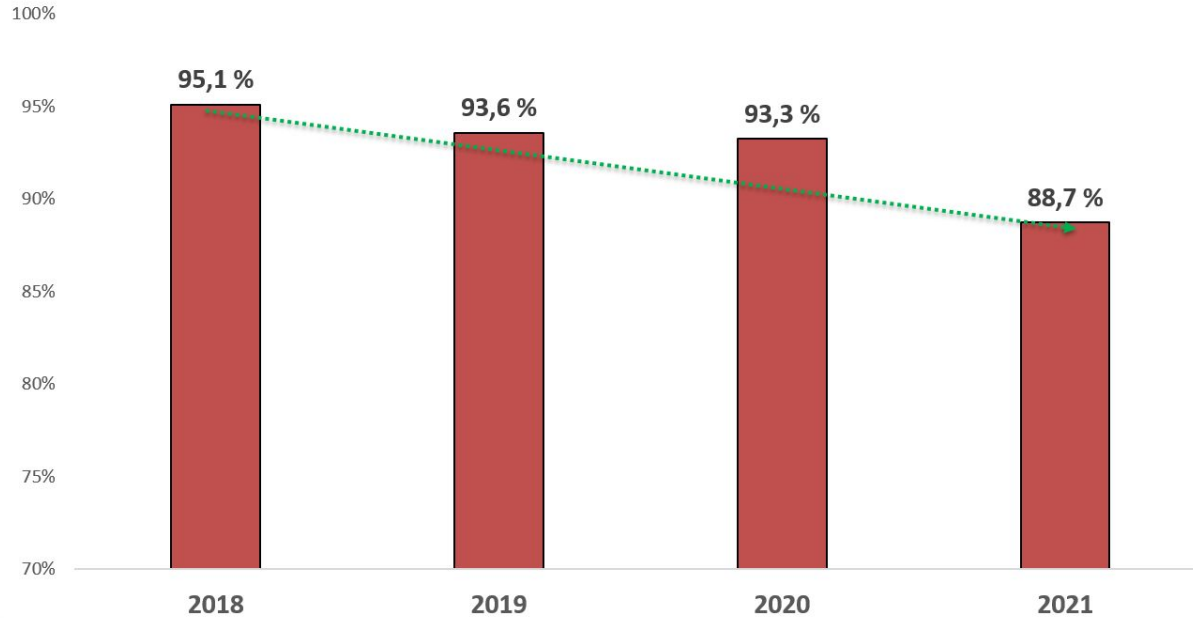
Larvik
kommune

- Intensjon: Redusere gjeldsgrad og dermed renter & avdrag i % av inntekter
- Vedtatt desember 2018 i sak om Strategidokumentet 2019-2022 (KST-293/18)
- Nytt økonomisk styringsmål (KST-120/21): kjernegjeldsgrad skal gradvis reduseres til maks 70 %

Kjernegjeldsgraden synker



Larvik
kommune



Handlingsregelen og beregning av investeringsrammer



Larvik
kommune

- Investeringsramme = maks låneopptak iht handlingsregelen + bruk av EK
- Maks låneopptak = kjernegjeld IB * 2 % + avdrag
- Bruk av EK: begrenset av ønsker og behov for reserver, størrelsen på fond i dag og i fremtiden

Maks låneopptak kjernegjeld 2023 - 2026



Larvik
kommune

Tall i mill kr	2023	2024	2025	2026
Kjernegjeld, IB	2 713	2 768	2 823	2 879
2 % vekst	54	55	56	58
Avdrag (26,4 år)	103	111	113	115
Maks låneopptak	157	166	169	173
EK 15 %	28	29	30	30
Maks investeringer eks VAR med 15 % EK	185	195	199	203
Maks investeringer eks VAR med 15 % EK inkl mva	231	244	249	254

Pr nå ligger vi innenfor handlingsregelen i 2023 og 2024, men langt utenfor i 2025 og 2026



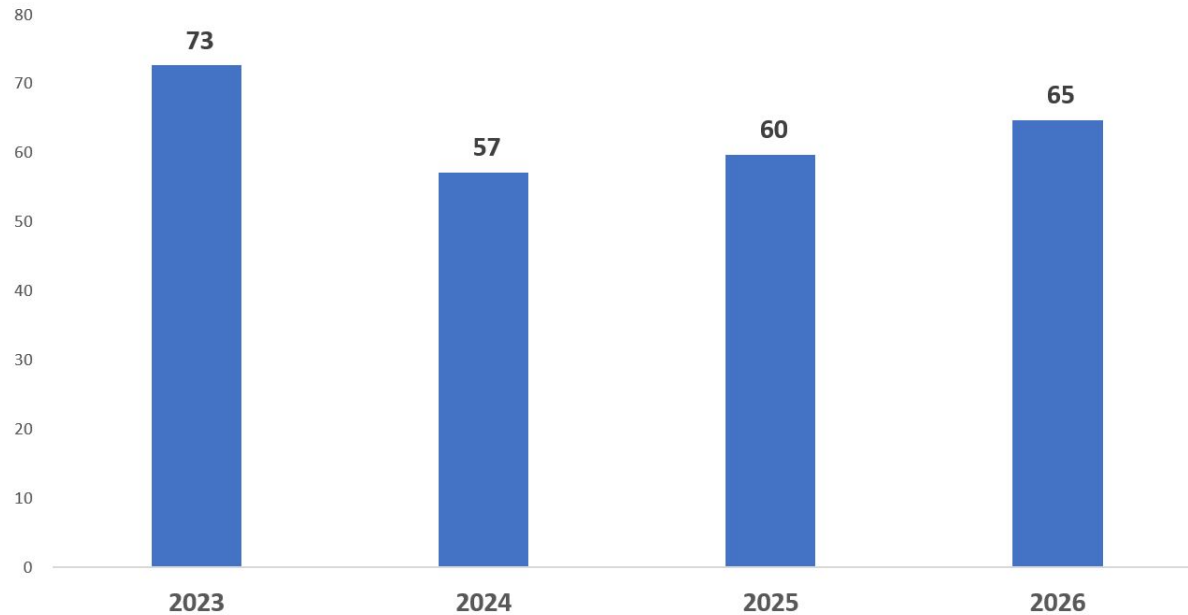
Larvik
kommune

Tall i mill kr	2023	2024	2025	2026	Sum
Maks låneopptak med 2 % vekst	157	166	169	173	665
Anslag låneopptak kjernegjeld pr 3. oktober 2022	159	166	232	275	832
Differanse	-2	1	-63	-102	-167
Differanse inkl mva (= investeringer inkl mva)	-3	1	-79	-128	-209
Bruk av fond	-109	-64	-33	0	-206

Anslag økning renteutgifter, totalt (mill kr)



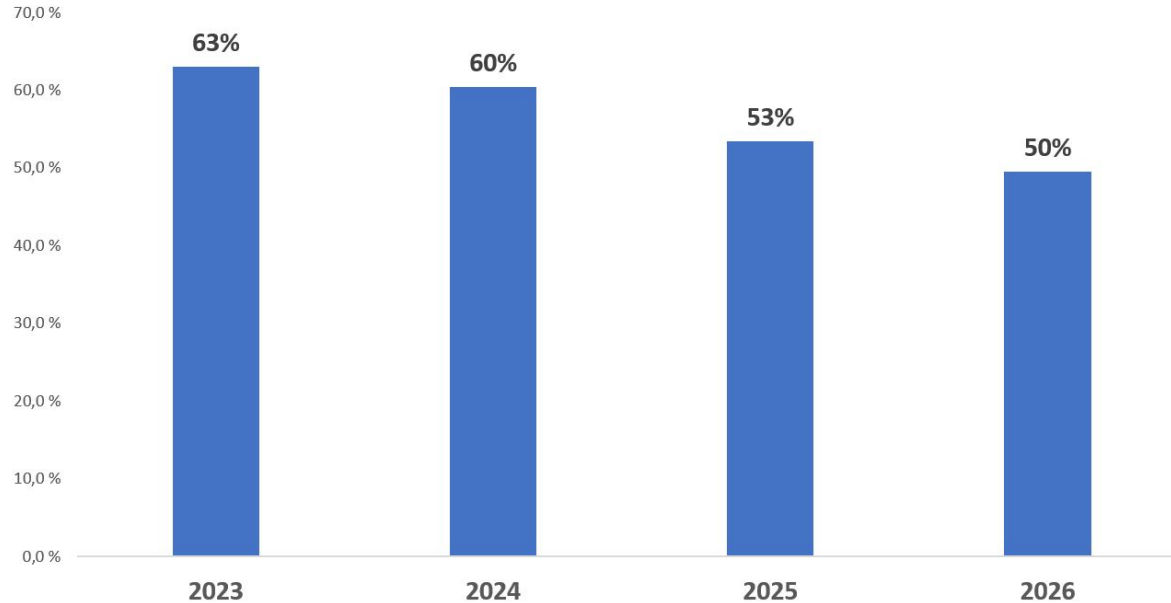
Larvik
kommune



Anslag andel kjernegjeld av netto lånegjeld



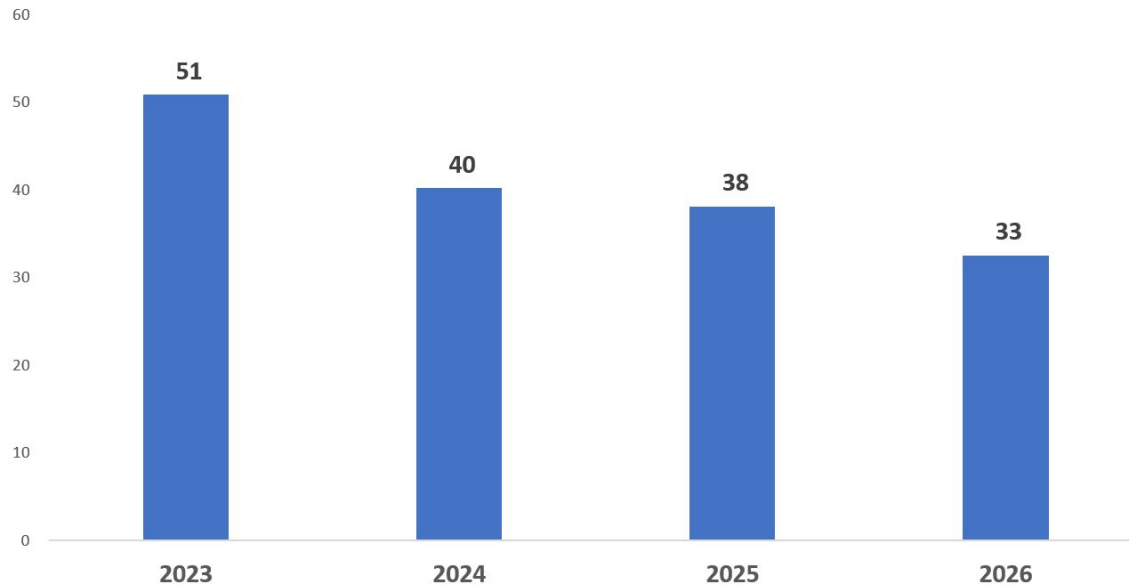
Larvik
kommune



Anslag økning renteutgifter, kjernegjeld (mill kr)



Larvik
kommune



Hvordan havne innenfor handlingsregelen?



Larvik
kommune

- Redusere / fjerne investeringer
- Flytte investeringer ut i tid - økplan er 8 år
- Selge kommunale bygg/eiendommer
- Bruke enda mer av disposisjonsfondet
- Eller en kombinasjon av alle disse
- **Uansett så må det prioriteres!!**

DRIFTSBUDSJETTET



Driftsbudsjettet kort sikt:



Larvik
kommune

- Statsbudsjettet: Usikkert om staten vil dekke reell lønns- og prisstigning fullt ut.
- Statsbudsjettet: Legekrise.
- Utgangspunktet for 2023 er svakt.
- Hvordan ender 2022?

Driftsbudsjettet 2023 - 2026:



Larvik
kommune

- Hva blir den faktiske utviklingen i rentene?
- Skal kommunesektoren reduseres?
- Hvordan møter vi de store utfordringene?
- Hvordan skal vi klare å legge inn åpenbart nødvendige tiltak?

Hva gjør vi nå?



Larvik
kommune

- Strategidokumentet skal tilfredsstillе kommunelovens krav om realisme.
- Det er stort behov for utvikling, omstilling og utbygging av kommunens tjenester.
- Virkeligheten må tas inn - det blir ubehagelige konsekvenser uansett.
- Det er ikke reserver i vedtatt strategidokument.
- Statsbudsjettet løser ikke våre utfordringer.

REFLEKSJON I GRUPPER

Hva gjør vi nå?

Hvilke alternativer har vi?

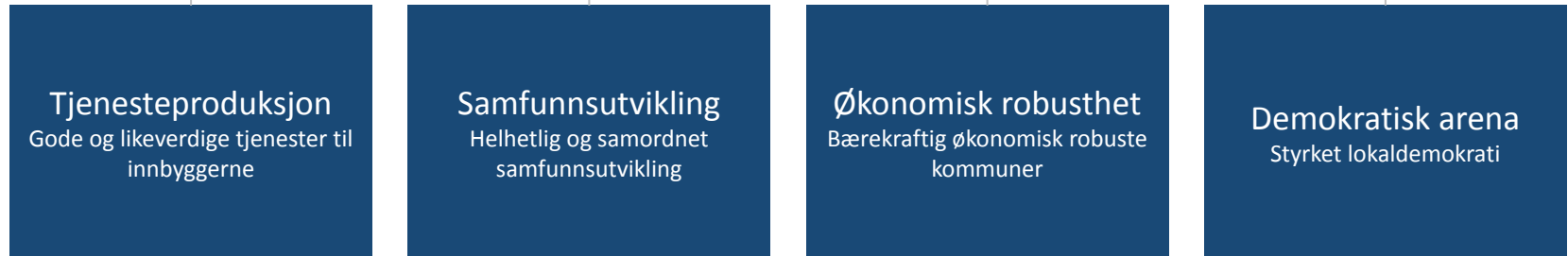


OPPSUMMERING



Vårt kjerneoppdrag

VELFERD OG TRIVSEL



Vi må kutte i omfang og kvalitet i våre tjenester.

Viktigheten av realistiske, lovlige og reelle tiltak

(Beskrive tiltak for økt nærvær, god styring og ledelse, areal-effektivitet, trivsel og egenproduksjon av tjenester.)



UTREDNINGER 2020 - 2022

- Andre inntektsmuligheter
 - BDO rapport, kap 7.6 Andre inntektsmuligheter (ligger rapporten et sted hvor linken fungerer for alle?)
 - KST 014/22 Pkt 4. Reversere vedtatt inntektskrav
- Redusere utgifter til administrasjon
 - KOSTRA-tallene viser at vi er lave på administrasjon. Se Ståstedsanalysen 2021 side 11
- Slutte med Ikke-lovpålagte tjenester
 - Lister utarbeidet til Strategidokument 2022-2025.
- Redusere bruk av konsulenttenester
 - Brukes kun når kompetansen ikke ligger i interne ressurser. Se Spørsmål og svar 27.11.2020 side 28.
- Vedlikeholdsplan og verdi på bygninger
 - Eiendom har god oversikt her, følges opp. Se Spørsmål og svar 05.11.21 side 4.
- Diverse mindre utredninger som følge av spørsmål, jf spørsmål og svar.



Vi har mye god kunnskap og gode analyser.

Viktig med felles forståelse



**Klare
mål**

**Stats-
budsjettet
6.10.22**

**Strategi-
dokumentet
2.11.22**

**HELHET,
BALANSE
og
REALISME**

**VONDT OG
VANSKELIG**

**Trenger
beslut-
ninger**

**Dette
vil
koste!**

**Stå
sammen!**



*“Du vet når en tulipan henger med huet,
og så trækker du den inn blant de andre for at den skal stå oppreist.
Et sånt samfunn vil jeg ha.”*

Ingrid Ovedie Volden

